

Globaalit lahjakkuudet palkitsevat talouksia kasvulla

Mika Maliranta

William R. Kerr,

The gift of global talent. How migration shapes Business, Economy & Society,
Stanford University Press, 256 sivua

William Kerrin uuden kirjan aihe on sananmukaisesti päivänpolttava. Se on sekä äärimmäisen ajankohtainen että monen tunteita kuummentava. Kirja kertoo siitä, millaiset taloudelliset tekijät selittävät lahjakkuuksien siirtolaisuutta ja mitä taloudellisia seurauksia tällaisella siirtolaisuudella on. Teksti on sujuvaa. Kerr käsittelee mutkikkaita asioita niin havainnollisesti, että uskoisin valistuneen maallikon pysyvän hyvin rattailla läpi koko tekstin. Ja tämä kyyti varmasti avaa monelle uusia näköaloja globalisaation eri puoliin.

Koska kirjan aihepiiri on todella laaja, rajaukset ovat kuitenkin tarpeen. Kerr keskittyy siirtolaisuuden taloudellisiin vaikutuksiin, suoriin ja epäsuoriin sekä välittömiin ja viiveellä tuleviin. Siksi hän keskittyy työperäiseen (ja

opiskeluperäiseen) maahanmuuttoon ja jättää aiheen humanitääriset näkökohdat toiseen keskusteluun. Hän näyttää, kuinka valtavan voimakkaista virroista lahjakkuuksien siirtolaisuudessa on kyse ja kuinka suuri merkitys tällaisella siirtolaisuudella on vastaanottajamaille. Kirjassa on myös konkreettisia ehdotuksia siitä, miten hänen mielestään Yhdysvaltojen politiikkaa pitäisi muuttaa.

Selkeän tekstin pohjana on aiheen poikkeuksellisen syvä ja laaja tuntemus. Se rakentuu tutkimukseen, jota on julkaistu taloustieteen kaikkein parhaimmissa aikakauskirjoissa. Kerr on tehnyt tähän kirjallisuuteen merkittäviä akateemisia kontribuutioita. Leveyttä syvälliseen perustaan tulee tutkimusten monilukuisuudesta ja tutkimusaiheiden monipuoli-

suudesta. Myös kanssakirjoittajien lista on todella vaikuttava. Siellä on MIT:in professori Daron Acemoglu ja Harvardin professori Philippe Aghion, vain kaksi ensimmäistä aakkostamani listan nimeä mainitakseni. Erityisesti lahjakkuuksien siirtolaisuutta koskevien tutkimusten tekijöinä on mukana myös Kerrin vaimo, suomalainen-amerikkalainen Sari Pekkala Kerr.

Kirja on ymmärtääkseni tarkoituksellisesti ajoitettu USA:n väliavalien alle. Tällainen keskusteluavaus on varmasti tuiki tarpeellinen, koska kyse on globalisaatioaiheen todellisesta faktapaketista. Silloin kun aihe herättää voimakkaita tunteita, tutkimustieto joutuu valitettavan usein väistymään. Toiveikkaasti uskon, että näin selkeästi esitetyt ja tukevasti paalutetut faktat luovat pohjan rakentavalle yhteiskunnalliselle keskustelulle. Mene ja tiedä. Rintamalinjat ovat jyrkät ja tulitus on kovaa puolin ja toisin. Toisella puolella on maahanmuuttajamyönteiset ja toisella puolella maahanmuuttokriittiset. Populistiset liikkeet koittavat parhaansa mukaan ottaa nostetta tästä mylläkästä. Kerr on päättänyt mennä tässä keskustelussa rintamalinjojen väliin. Suomesta käsin arviotuna tuo voi vaikuttaa rohkealta. Hän saattaa selvittää tästä, koska hänen tyylinsä on sovittelua ja kohtelias. Hän esittää sekä moitteita että ymmärrystä molempiin suuntiin. Mieleeni tulee eräs suomalainen poliittisen historian suuruus, jonka nimeä en voi tässä tilanpuutteen vuoksi mainita.

Kerr vie keskustelua myös Yhdysvaltoja laajemmalle ja poliittista vääntöä korkeammalle tasolle eli globaaliin talouskehitykseen. Jo kirjan nimeä ajatellen tämä on loogista. Hän tämentää hienosti heti alkuun, että kun hän puhuu “meistä”, hän tarkoittaa kirjan kirjoittajaa ja lukijaa kansalaisuuteen katsomatta. Kun hän taas käsittelee sitä, mitä Yhdysvaltojen kannat-

taisi politiikassaan hänen mielestään tehdä, hän puhuu Amerikasta.

Kirja todellakin on relevantti myös Yhdysvaltojen ulkopuolella elävälle, myös heille, joilla ei ole aikeita muuttaa sinne. Suomalaista lukijaa kirjassa saattaa viehättää myös se, että Suomi on siinä esillä paljon kokoaan suuremmassa laajuudessa. Selitys on se, että Kerrillä on ollut paljon yhteyksiä suomalaiseen liike-elämään ja yhteiskuntaan. Tämä puolestaan selittyy ainakin osin sillä, että hän on jo vuosien ajan viettänyt kesänsä perheensä kanssa Suomessa. Hänen Suomi-tuntemustaan on lisännyt myös MIT:n professori Bengt Holmström, joka toimi aikanaan Kerrin opettajana ja jota Kerr on haastatellut tätä kirjaa varten. Tällaista on globaalin lahjakkuuden liikkuvuus käytännössä.

Kirja on strukturoitu selkeästi kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa on käsitelty globaalien lahjakkuusvirtojen syitä ja piirteitä. Toisessa osassa keskitytään puolestaan näiden virtojen seurauksiin. Ensiksi tietysti tarvitaan hyviä aineistoja siirtolaisuudesta, niiden lähtö- ja kohdemaista sekä siirtolaisten ominaisuuksista. Aineistoja on oltava riittävän pitkältä aikaväliltä, jotta trendit voidaan tunnistaa ja viiveellä tulevia taloudellisia vaikutuksia arvioida.

Lisäksi on tietysti yritettävä määritellä, mitä lahjakkuudella tarkoitetaan. Se on tunnetusti vaikeaa. Korkeakoulututkinto on yksinkertainen, mutta monella tapaa puutteellinen mittari. Korkeakoulututkinto ei ole tae lahjakkuudesta. Monet kiistatta huippulahjakkaat eivät ole edes suorittaneet tutkintoaan loppuun. Toinen vaihtoehtoinen mittari perustuu patenttidataihin, joita on menestyksellisesti käytetty tutkimuksissa innovaattorien tuotoksen mittarina. Tunnustuspalkinnot ovat kolmas mittari. Näistä tunnetuin ja ehkä paras on

Nobelin palkinto. Tällainen mittari on hyödyllinen erityisesti silloin, kun yritetään kuvata lahjakkuuden äärimmäisiä muotoja.

Tällaisilla välineillä Kerr kuvaa havainnollisesti viisi globaaleja lahjakkuusvirtoja koskevaa piirrettä:

- 1) Lahjakkuuksien globaali liikkuvuus on poikkeuksellisen voimakasta. Liikkuvuus on myös sitä suurempaa mitä kirkkaammas-ta lahjakkuuden muodosta on kyse.
- 2) Lahjakkuuksien liike kohdistuu voimakkaasti kaikkein kehittyneimpiin maihin, erityisesti Yhdysvaltoihin.
- 3) Maahanmuuttajat kattavat huomattavan osan Yhdysvaltojen lahjakkuusvarannosta, mitattiinpa asiaa sitten korkeakoulututkin-nolla, patenteilla, uusien yritysten perusta-misella tai varsinkin Nobel-palkinnoilla. Kerr kertoo, että vuoden 2016 Nobelin palkinnonsaajia oli kaikkiaan 11. Heistä seitsemän työskenteli Yhdysvalloissa. Näis-tä seitsemästä kuusi oli syntynyt Yhdysval-tojen ulkopuolella. Yksi näistä kuudesta oli taloustieteen Nobelin saanut suomalainen Bengt Holmström. Se yksi, joka oli syntynyt Yhdysvalloissa, oli nimeltään Robert Allen Zimmerman – paremmin tunnettu nimellä Bob Dylan. Kyse oli kirjallisuuden palkinnosta.
- 4) Lahjakkuuksien maahanmuuton ja osaavan kantaväestön menestyksen välillä on ajallisen yhteys – ja positiivinen sellainen.
- 5) Lahjakkuuksien virta Aasiasta, ja varsinkin Kiinasta ja Intiasta, on ollut todella huima, eikä loppua ole näköpiirissä.

Edellistä listaa katsoessa syntyy jo tuntuma siitä, kuinka tärkeitä lahjakkuuksien siirtolaisuus on ollut Yhdysvaltojen ja muiden kehittyneiden maiden talouskehitykselle. Kun lukee Kerrin esittämiä tilastotietoja ja selostuksia tutkimuksissa tehdyistä havainnoista, ei epäilyksen häivääkään jää jäljelle.

Samalla kuitenkin voi herätä huoli siitä, mitä tällaiset siirtolaisvirrat merkitsevät niille maille, jotka ovat näissä virroissa antavana osapuolena? Kerr ottaa tämän huolen vakavasti. Hän huomauttaa useasti ja osoittaa monella tavalla, että globaalit lahjakkuusvirrat eivät ole nollasummapeliä. Mutta hän myös muistuttaa, että tässä pelissä on myös häviäjiä. Ei pelkää-tään maiden sisällä, mutta myös maiden välillä. Lahjakkuuksien liikkuvuus aiheuttaa haasteita kansalliselle politiikalle kaikkialla maailmassa. Lahjakkuuksia kannattaa houkutellessa, koska he ovat toimivan innovaatioekosysteemin välttämätön, joskaan ei riittävä ehto. Kerr esittelee erilaisia politiikkaohjelmia, joilla eri maiden hallitukset ovat koettaneet houkutellessa lahjakkuuksia luokseen. Näitä kokemuksia kannattaa varmasti Suomessakin opiskella.

Demokraattisessa maassa kansalaismielipi-de täytyy ottaa huomioon, kun politiikkaohjel-mia suunnitellaan. Kansalaisten huolet täytyy ottaa vakavasti. Helpointa on valita niitä ete-nemiskohtia, joissa epäluulot ovat vähäisim-mät. Kerr kertoo, että mielipidekyselyjen pe-rusteella Yhdysvalloissa suhtaudutaan yleises-ti ottaen sängen suopeasti lahjakkuuksien siirtolaisuuteen. 65 prosenttia amerikkalaisista on sitä mieltä, että korkean tason osaajien siir-tolaisuutta maahan on syytä lisätä. Vain neljän-nes on vähentämisen kannalla. Matalan osaa-jien kohdalla siirtolaisuuden vastustajien osuus on yli 50 prosenttia. Siitä riittää käyttövoimaa populistisille ajatussuunnille, joista voidaan

nähdä merkkejä esimerkiksi Trumpin vaalime-
nestyksessä. Tästä syntyvissä kahnauksissa lap-
si voi mennä pesuveiden mukana, ja tässä on
kyse lahjakkaista maahanmuuttajista. He ovat
se joukko, joka varmimmin tuo maahan talous-
kasvua ja tällä tavalla samalta kasvattavat maan
taloudellista kykyä kantaa humanitääristä vas-
tuutaan.

Aihepiiristä on meneillään tutkimusta
myös Suomessa. Globalisaation ja talouden rak-
kennemuutoksien vaikutusta kansalaisten ar-
voihin ja asenteisiin tutkitaan meneillään ole-
vassa monivuotisessa ja laajassa tutkimushan-
keessa nimeltään “Kansalaisuuden kuilut ja
kuplat” (BIBU).¹ Suhtautuminen maahan-
muuttoon on yksi tarkasteltavista kysymyksis-
tä. Toisaalta Suomen haasteet lienevät jossain
määrin erilaisia kuin Yhdysvalloissa. Täällä on
enemmän huolta siitä, miten pystyttäisiin pitä-
mään riittävästi osajia kotikonnuillaan ja eh-
käpä houkuttelemaan myös ulkomaalaisia lah-
jakkuuksia maahan. Kerrin esittämistä tilas-
toista toisaalta ilmenee ainakin minulle hie-
man yllätyksenä tullut tieto, että Suomi on
näissä virroissa nettomääräisesti katsoen niin

sanotusti voiton puolella. Kerr kuitenkin muis-
tuttaa lukijoita, että Suomesta lähteneet ovat
tuoneet monesti paljon arvokasta tänne takai-
sin kuten ideoita ja verkostoja. Ja hän tietää
tässä(kin), mistä puhuu.

Kerr korostaa tutkimuksen merkitystä. Tie-
tämättömyydestä ja harhaluuloista johtuvia
pelkoja voidaan hillitä luotettavan tutkimustie-
don avulla. Yhdysvalloissa tilanne on parantu-
nut viime vuosien aikana, kun tutkijat ovat
saaneet käyttöönsä yhä laajempia rekisteriai-
neistoja. Suomessa tilanne on ollut tässä suh-
teessa hyvä. Täällä tutkijoiden käytössä on ol-
lut laajoja yhdistettyjä työntekijä-työnantaja-
aineistoja, joihin on voitu yhdistää erilaisten
kyselytutkimusten tietoja yrityksistä ja henki-
löistä pitkältä aikaväliltä. Tällaisten aineistojen
avulla saadaan arvokasta tutkimustietoa mo-
nista polttavista yhteiskunnallisista kysymyk-
sistä. Maahanmuutto on yksi tällainen aihe.
Toivottavasti tutkimustiedon lisääntyvät tar-
peet pystytään myös jatkossa tyydyttämään
niin, että yksilöiden tietoturva samaan aikaan
turvataan. Tilastokeskuksen tutkijapalveluilla
on tähän jo hyväksi todetut välineet. □

⁴ BIBU-tutkimushanke selvittää, miten globaalit muutok-
set, kuten talouden rakennemuutos, kaupungistuminen ja
muuttoliike, muuttavat kansalaisten toimintakykyä, poliit-
tisia tunteita ja intressejä sekä sitä, miten poliittinen pää-
töksenteko vastaa näihin muutoksiin. Monitieteisessä kon-
sortiossa on mukana politiikan, psykologian, sosiaalipoliti-
kan, sosiologian, taloustieteen ja viestinnän tutkijoita. Ks.
<https://bibu.fi>.